
**Eesti tegevuskava ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325
„Naised, rahu ja julgeolek“
rakendamiseks Eestis 2010-2014**

Elluviimise aruanne perioodil 01.01.2012 – 31.12.2012

Sissejuhatus

1. 2000. aasta oktoobris võttis ÜRO Julgeolekunõukogu vastu resolutsiooni 1325 (edaspidi *res 1325*) „Naised, rahu ja julgeolek“, milles pöörati tähelepanu asjaolule, et sõjad ja konfliktid avaldavad ebaproportsionaalselt suurt mõju naistele ja lastele.
2. Teema Eesti-siseseks edendamiseks võttis Vabariigi Valitsus 2010. aasta oktoobri kabinetinõupidamisel teadmiseks dokumendi „Eesti tegevuskava ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 „Naised, rahu ja julgeolek“ rakendamiseks Eestis aastatel 2010–2014“. Tegevuskava koondab eri valdkondade riiklikud ja rahvusvahelised tegevused ning määrab iga valdkonna juhtiva ametkonna.
3. Käesolev aruanne kajastab Eesti tegevusi perioodil 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini 2012, tulenevalt mõne konkreetse projekti kestusest on kirjeldatud ka 2011. ning 2013. aastasse ulatuvaid tegevusi.

Kokkuvõte

4. Res 1325 Eesti tegevuskava rakendamise teise aruandeperioodi tegevuste elluviimises ning analüüsimises osalesid aktiivselt Haridus- ja Teadusministeerium, Kaitseministeerium ja Siseministeerium oma haldusala asutustega, Sotsiaalministeerium, Välisministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Eesti NATO Ühing ning ÜRO assotsiatsioon MTÜ Tallinn Model United Nations. Res 1325 tegevuste elluviimisesse kaasati otseselt või kaudselt veel arvukalt teisi institutsioone, väljapaistev osa on res 1325 eesmärkide ja tegevuste tutvustamisel Riigikogul.
5. 2012. aasta tegevuskava elluviimise aruandest nähtub, et Eesti peab res 1325 eesmärkide täitmisega seotud tegevusi aktuaalseteks ja olulisteks ning soovib edu toonud riigisisest ja rahvusvahelist laiapindset koostööd senisel moel aktiivselt jätkata.
6. Rahvusvahelisel tasandil tutvustas Eesti res 1325 riiklikku tegevuskava ning selle elluviimist ÜRO-s, NATO-s, EL-is ja OSCE-s ning nimetatud organisatsioonide kehamites. Keskendudes naiste võimendamisele hariduse kaudu, inimõiguste, sealhulgas väljendus-, interneti- ning meediavabaduste kaitsele ja edendamisele ning võitlusele karistamatusega, osales Eesti aktiivselt nimetatud organisatsioonide res 1325 alase poliitika kujundamises ja elluviimises.
 - Eesti valiti 2012. aastaks ÜRO soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õigusi edendava agentuuri UN Women nõukogu asepresidendiks.
 - Eesti osales tegusalt ÜRO naiste staatuse komisjoni (Commission on Status of Women, CSW) tegevuses.
 - Res 1325 temaatika on olulisel kohal Eesti ÜRO Inimõiguste Nõukogu tegevuses. Eesti valiti novembris 2012 ÜRO Inimõiguste Nõukogu liikmeks aastateks 2013-2015. Res 1325 temaatika on endiselt Eesti inimõiguslaste prioriteetide seas.
 - Eesti rõhutab res 1325 aspektidele tähelepanu pööramist ning asjakohaste tegevuste elluviimist Rahvusvahelise Kriminaalkohtu (International Criminal Court, ICC) Rooma

statuudi kontekstis. Kohtu liikmesriikide assamblee president, suursaadik Tiina Intelmann juhtis oma sõnavõttudes ja kohtumistel tähelepanu seksuaalsele vägivallale, mis võib moodustada selle ulatuse või süstemaatilisuse tõttu rahvusvahelise kuriteo. Kuna naised on suurim rühm seksuaalvägivalla ohvrite hulgas, peab võitlusega karistamatuse vastu kaasnema nende suurem osalemine rahu ja julgeolekuga seotud tegevustes. Eesti toetab, et res 1325 ja selle jätkuresolutsioonide täitmine oleks ÜRO pideva tähelepanu all.

- 2012. aastal tähtsustas Eesti res 1325 alase tegevusplaani koostamist OSCE-s, mis paraku jäi organisatsiooni konsensuse puudumisel vastu võtmata.
- Eesti toetas NATO-s eraldiseisva 1325-erinõuniku ametikoha loomist. 2012. aasta lõpus otsustas Eesti toetada rahaliselt Rootsi juhtimisel tehtavat analüüsi, milles hinnatakse res 1325 põhimõtete rakendamist NATO operatsioonidel. Raha eraldatakse 2013. aastal.
- Eesti jätkas 2012. aastal aktiivset arengu- ning humanitaarabi koostööd prioriteetsete partnerriikidega. Valitsusasutuste ja vabaühenduste koostöös viidi ellu naistevastase vägivalla tõkestamisele ning naiste ja laste ühiskondlikule ning hariduslikule võimestamisele suunatud projekte nii kahe- kui ka mitmepoolse koostöö vormis Afganistanis, Gruusias, Jeemenis, Kesk-Aafrika Vabariigis, Lõuna-Sudaanis, Moldovas, Nigeris, Tšaadis ning Ukrainas.

7. Aruandlusperioodi riigisiseste tegevuste analüüs kinnitab, et on oluline kasvatada res 1325 alast teadlikkust, koordinatsiooni ja koostööd. Esile tasub tõsta järgmisi arengusuundi ja tähelepanekuid:

- Kaitseministeeriumi valitsemisala ning res 1325 kontekstis on Eesti seadusandluses 2012. aasta vaieldamatult kõige olulisemaks edasiminekuks uue, 1. aprillil 2013 jõustuva kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) vastuvõtmine. Seaduse kohaselt saavad naised võtta endale kaitseväekohustuse ja asuda tegevväljasena tööle Kaitseväkke, reservis oleva isikuna võtta osa õppekogunemistest või asuda ajateenistusse. Kuidas seaduse rakendamine õnnestub ning millised saavad olema järeldused, on kindlasti järgmise aruandlusperioodi analüüsi oluline element. Seadus toetab ka naiste osalemisvõimaluste suurenemist rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel.
- Res 1325 alase teadlikkuse kasvatamise puhul tuleb välja tuua kõrgematele riigiametnikele, parlamendiliikmetele, ajakirjanikele, äriühingute esindajatele jt ettenähtud kõrgemaid riigikaitsekursuseid, mis on teemakohase teadlikkuse suurendamise oluliseks töövahendiks.
- Hinnates res 1325 alast haridustegevust võib väita, et aastatega on tekkinud tugev alusbaas õpetajatest, kellega koostöös on võimalik edukalt ellu viia „õpetajalt õpetajale“ koolitusi. Selles valdkonnas oleme valmis omi kogemusi ka teistes riikides jagama.
- Kooliõpilaste jaoks on olulisel kohal uue riigikaitseõpetuse õpiku ilmumine 2012. aasta sügisel. Õpikus käsitletakse res 1325 teema elemente läbi julgeolekuteemade. Õpik on veebi vahendusel allalaaditav.
- Teemaga tegelejate võrgustiku laienemise ning elluviidavate tegevuste arvu kasvu tõttu tekkis vajadus tõhusama koordineerimise järele. Senine lähenemisviis – detsentraliseeritud tegevus, ühine vastutus – jäi siiski alles ning riigi keskkoordinaatori ülesandeid hakati täitma e-postiaadressi Res1325@lists.mfa.ee vahendusel.
- Res 1325 elluviimise puhul väärivad eraldi tähelepanu tegevuse tulemuslikkuse hindamisel kasutatav mõõdikusüsteem, mille rakendamist Eesti tugevalt toetab. Eesti tegevuskava seostab konkreetseid tegevusi ja mõõdikuid ning nii eelmine¹ kui ka käesolev aruanne näitavad, et tänu mõõdikuile ja kavastatud raporteerimiskohustusele on võimalik koostada

¹http://www.vm.ee/sites/default/files/UN-1325_report_EE_veeb.pdf

süsteemne läbilõike eelkõige valitsuse, kuid ka vabariikide ning mõlema poole koostöös elluviidust. Teema käsitlemist pööratakse siiski vaadeldavate valdkondade arengut kirjeldavate statistiliste andmete käsitlemise keerukus. Tähelepanekud senisest tegevuskava rakendamise kohta on:

- a) selgelt mõeldavad on üksnes arengu- ja humanitaarabi rahaeraldised;
- b) keeruline on määrata kvalitatiivsete tegevuste elluviimise tähtaega ning tagada eelarvevahendeid seatud eesmärkide täitmiseks;
- c) teemasid käsitletakse kohati ebaühtlaselt ning pisteliselt (näiteks inimkaubandus);
- d) raskendatud on avalikkuse teavitamise kajastatuse hindamine.

Eelnevast tulenevalt on ka aruanne enamiku tegevuste käsitlemisel pigem kvalitatiivne kui kvantitatiivne, mis raskendab iga-aastase muutuse võrdlusmomenti kirjeldamist tegevuskava lõppkokkuvõtte koostamisel 2014. aastal.

8. 2013. aastal jätkub rahvusvaheline ja riigisisene ametkondade ja vabariikide koostöö res-1325 ning selle Eesti tegevuskavas ettenähtud eesmärkide saavutamiseks. Eesti jätkab res 1325 tegevuskava sisu, järelduste ja õppetundide tutvustamist nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt, samuti jätkub res 1325 alane koostöö Eesti prioriteetsete partnerriikidega.

Res 1325 rakendamine ülevaateperioodil 01.01–31.12.2012

I. Poliitiline ja diplomaatiline tegevus rahvusvahelistes organisatsioonides

A. Rahvusvaheliste organisatsioonide tasemel

9. Eesti jälgis ja hoidis ajakohasena res 1325 teema kajastust ÜRO Inimõiguste Nõukogu (IÖN) töös, viidates res-1325 oma sõnavõttudes ning rõhutades vajadust teadvustada valdkonna olulisust (nt juunis 2012 IÖN-i 20. istungjärgul peetud kõne vägivallas kannatanud naiste hüvitiste teemal: „Annual Full-Day Discussion on Women’s Human Rights. Panel 1: „Remedies and reparations for women who have been subjected to violence““.)
10. Eesti soodustas res 1325 põhimõtete järgimise rahvusvahelist järelevalvet, käsitledes teiste riikide inimõiguste aruande perioodilises ülevaatuses (Universal Periodic Review) naiste õiguste ning soolise võrdsuse teemat.
11. UN Women täitevkoogu ning CSW liikmena toetas Eesti eesmärki tugevdada naiste rolli ühiskonnas ja parandada organisatsioonide koostööd selle eesmärgi tõhusamaks täitmiseks. Eesti tutvustas neis foorumites oma seisukohti naiste rolli tugevdamise kaitseks, sealjuures Eestile olulistest sektorites, nagu haridus ning infotehnoloogia ja kommunikatsioon.
12. ICC liikmesriikide assamblee president ja Eesti erakorraline ja täievoliline suursaadik ICC küsimustes Tiina Intelmann juhtis oma sõnavõttudes ÜRO Julgeolekunõukogu debattidel (19.01.2012 õigusriikluse debatt (<http://www.vm.ee/?q=node/13513>), 23.02.2012 „Naised, rahu ja julgeolek“ debatt (<http://www.vm.ee/?q=node/13789>)) tähelepanu seksuaalsele vägivallale, mis võib moodustada selle ulatuse või süstemaatilisuse tõttu rahvusvahelise kuriteo. Suursaadik rõhutas, et naised on suurim rühm seksuaalvägivalla ohvrite hulgas ja seepärast peab võitlusega karistamatuse vastu kaasnema naiste suurem osalemine rahu ja julgeolekuga seotud tegevustes. Asjaolu, et res 1325 temaatika ja teiste järgnevatel resolutsioonide täitmine peab olema ÜRO

pideva tähelepanu all, mainis oma kõnes ka Eesti välisminister Urmas Paet 10.09.2012 Tallinnas toimunud rahvusvahelisel seminaril „10 aastat Rahvusvahelist Kriminaalkohut: fookuses on ohvrid“.

13. OSCE-s töötas Eesti selle nimel, et res 1325 rakendamine oleks eraldi välja toodud EL-i prioriteetide hulgas ning sõnavõttudes alalises nõukogus ja julgeolekukoostöö foorumil.

- Eesti esines EL-i nimel soolist võrdõiguslikkust käsitleva sõnavõtuga OSCE inimõõtmte rakenduskonverentsi 9. istungjärgul Varssavis (24.09–05.10.2012, „Tolerance and non-discrimination. Equality of opportunity for women and men; Prevention of violence against women“). EL-i nimel peetud kõnes kordasime kohustust täita res-s 1325 sisalduvaid tegevusi, sealhulgas võtta vastu arengukavad res 1325 rakendamiseks („*incorporating the commitments of UNSCR 1325, including by adopting action plans for the implementation of UNSCR 1325, as well as developing an OSCE action plan*“²).
- Eesti esitas seisukohad OSCE res 1325 rakendamise tegevusplaani („OSCE-Wide Action Plan on the implementation of UNSCR 1325“) tarbeks, mis jäi paraku vastu võtmata. Kuna peame seda oluliseks tööriistaks res 1325 alase tegevuse koordineerimises ja elluviimises, oleme valmis osalema tööplaani koostamisel ja vastuvõtmisel ka 2013. aastal.
- OSCE konverentsil „Naiste radikaliseerumise vältimine“ oli Eesti esindaja Dea Hannust raportööriks. Samuti osales Eesti oktoobris 2012 naiste rolli vahendustegevuses käsitleval OSCE konverentsil „Women in Mediation“.
- Eesti osales suursaadiku tasemel OSCE *Power Breakfasts* kohtumistel, mille raames OSCE soonõuniku büroo korraldas arutelusid sellistel teemadel nagu naised spordis, sooaspekti arvestav eelarve kujundamine, naised politsei- ja laiemas julgeolekusektoris.
- Suursaadiku tasemel osalesime ka regulaarsetel naissoost suursaadikute lõunatel, kus arutati muu hulgas naiste rolli OSCE-s.

14. Eesti tutvustas oma res 1325 tegevuskava (National Action Plan, NAP) koostamise käiku ning õppetunde riikidele, kes seda alles välja töötavad, ning osales aktiivselt resolutsiooni eesmärkide täitmiseks parimaid lahendusi otsivatel seminaridel. Nii tutvustas Eesti oma tegevuskava 2. märtsil 2012 rahuehituse teemat käsitleval CSW kõrvalüritusel³ „Moving Toward a Just Peace: UNSCR 1325, Inclusive Peacebuilding, Relevant Research“. Üritusel oli umbes 40 osalejat organisatsioonidest (nt UN Women), ülikoolidest ja nendest, peamiselt Aafrika riikidest, kellel endal riikliku res 1325 tegevuskava koostamine kavas.

15. Lisaks Välisministeeriumile panustasid res 1325 valdkonnas Eesti rahvusvahelisse tegevusse aktiivselt Kaitseministeerium ja Sotsiaalministeerium.

² Väljavõtte kõnest: “In 2008, the EU adopted a Comprehensive Approach for the Implementation of UN Security Council Resolutions No 1325 and 1820. In 2010 the EU, among its activities to implement its Strategy for Equality between Women and Men 2010-2015, renewed its commitment to continue implementing the EU Comprehensive Approach to these resolutions and to monitor its implementation through the use of dedicated indicators and the regular preparation of a progress report. The importance of the implementation of these resolutions cannot be underestimated. As there is still some way to go to fulfil the commitments, the EU further encourages both the OSCE and all participating States to incorporate the commitments of UNSCR 1325 and Ministerial Council Decision 14/05 into their respective policies, including by adopting national action plans for the implementation of the UNSCR 1325 as well as by requesting women’s participation at all stages of the OSCE’s efforts in the fields of peace-building and democratization.”

³ Korraldajad Rahvusvaheline Sotsioloogia Assotsiatsioon (ISA) koostöös CUNY ülikooliga.

- 2012. aastal osales Kaitseministeerium res 1325 rakendamist Euroopa Liidu ühise julgeoleku ja kaitsepoliitika operatsioonidel käsitleva Euroopa Liidu Nõukogu dokumendi koostamises.
- Kaitseministeeriumi esindaja võttis osa 17.-18.12.2012 Stockholmis toimunud NATO operatsioonide poliitika komitee seminarist, kus vaadeldi res 1325 rakendamist NATO juhitud operatsioonidel ja missioonidel.
- Sotsiaalministeerium koostas 2012. aasta aruande naiste diskrimineerimise kõigi vormide kaotamise konventsiooni (CEDAW⁴) täitmise kohta, mis esitatakse ÜRO-le.

B. Riiklikul tasemel

16. Riigi välissuhtluses jätkas Eesti res 1325 temaatika, sealhulgas vastutuse ja karistamatusega võitlemise käsitlemist eelkõige välisministri ja presidendi kohtumistel ja kõnedes. Valdkonda edendasid ka teised teemaga tegelevad institutsioonid oma vastutusala piires.

II. Kahe- ja mitmepoolne arengukoostöö ja humanitaarabi naiste olukorra parandamiseks konfliktijärgsetes situatsioonides

A. Rahvusvaheliste organisatsioonide tasemel

17. Eesti rõhutas oma tegevuses, et EL-i arengukoostöö seisukohti kujundades tuleks konfliktijärgsete riikide puhul eraldi välja tuua res 1325 ja res 1820⁵ põhimõtete järgimine. Samuti aitas Eesti kaasa EL-i sooliste õiguste tegevusplaani („Gender Action Plan in Development“) rakendamisele.

18. Eesti eraldas rahvusvahelistele organisatsioonidele tegevustoetusi 2012. aastaks kogusummas 82 000 eurot alljärgnevalt (eraldatud oktoobris 2011):

ÜRO Lastefond (UNICEF ⁶)	-	45 000 eurot;
ÜRO tütarlaste hariduse algatus (UNGEI ⁷)	-	12 000 eurot;
UN Women	-	25 000 eurot.

2013. aasta tegevuste toetuseks eraldas Eesti rahvusvahelistele organisatsioonidele 125 000 eurot (eraldatud detsembris 2012):

UNICEF	-	60 000 eurot;
UNGEI	-	20 000 eurot;
UN Women	-	45 000 eurot.

19. Naiste ja laste olukorra leevendamiseks humanitaarkriisides andis Eesti humanitaarabi 475 000 eurot. Kõikide humanitaarabi projektide puhul arvestati soolist aspekti, mis näitab projektide asjakohasust naiste olukorra parandamisel. ÜRO Lastefondi, ÜRO pagulaste ülemvoliniku ameti⁸ ja ÜRO Arenguprogrammi⁹ nõukogu liikmena toetas Eesti järgmisi res-ga 1325 seonduvaid projekte:

⁴ Committee on the Elimination of Discrimination against Women.

⁵ ÜRO resolutsioon 1820 (2008) täpsustab relvastatud konfliktis levinud seksuaalse vägivalla kahju ja nõuab sellevastast võitlust konfliktipooltelt ja teistelt kaasatud osalistelt.

⁶ The United Nations Children's Fund.

⁷ United Nations Girls' Education Initiative.

⁸ United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR.

⁹ United Nations Development Programme, UNDP.

- UNICEF-i projekt Jeemenis, et tagada saatjata ja vanematest eraldatud lastele esmane humanitaarabi ning kaitse vägivalla ja lastekaubanduse vastu („Protection of unaccompanied / separated / trafficked / smuggled children in Yemen; including unaccompanied migrant children from the Horn of Africa.“) – 50 000 eurot (raha eraldatud detsembris 2011 CAP¹⁰ Jeemen 2012 tarbeks);
- UNICEF-i projekt Kesk-Aafrika Vabariigis, et toetada konfliktipiirkondades soolise vägivalla all kannatavaid naisi ja lapsi („Preventing and Responding to Gender Based Violence in conflict affected areas, with a focus on children specific needs.“) – 50 000 eurot (jaanuar 2012);
- UNICEF-i projekt Tšaadis, et vähendada alatoitumise all kannatavate alla viieaastaste laste suremust („Emergency nutrition and child survival response to the population of the Sahel belt of Chad and refugees, returnees and IDPs.“) – 50 000 eurot (veebruar 2012);
- UNICEF-i projekt Lõuna-Sudaanis, et toetada hariduse kättesaadavust kriisiolukorras („Providing coordinated and timely lifesaving education for emergency-affected girls and boys through an efficient emergency education core pipeline, establishing protective learning spaces and delivery of emergency life skills and psychosocial support.“) – 50 000 eurot (mai 2012);
- Maailma Toiduprogrammi (WFP¹¹) projekt Nigeris, et abistada Saheli toidukriisis kannatanuid, eesmärgiga kindlustada toiduga 2,6 miljonit inimest, peamiselt naisi ja lapsi („Saving lives, Preventing acute malnutrition and Protecting livelihoods of vulnerable crisis-affected populations (food component).“) – 70 000 eurot (juuni 2012);
- UNICEF-i projekt Ukrainas, et viia sealne lastekaitsealane seadusandlus kooskõlla rahvusvaheliste konventsioonidega („Harmonisation of Ukraine national legislation with the requirements of the UN CRC Optional Protocol on the Sale of Children and Council of Europe Convention nr 201 on the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse.“) – 50 000 eurot (detsember 2012);
- UNICEF-i projekt Moldovas, et edendada laste õigusi („Equity and justice for children“) – 50 000 eurot (detsember 2012);
- UNHCR-i projektid Gruusias sisepõgenike hulgas naistevastase seksuaal- ja perevägivalla vähendamiseks – 55 000 eurot (jaanuar 2012);
- Eesti toetas UNRWA-d¹² 50 000 euroga, kuid res 1325 kasutuseesmärgiga panust eraldi ei märgistatud.

20. 2012. aastal viidi nii rahvusvahelisel kui ka riiklikul tasandil valitsusasutuste ning vabaihenduste koostöös ellu naistevastase vägivalla tõkestamisele ning naiste ja noorte teadlikkuse ja eneseabiõskuste suurendamisele, ühiskondlikule ning hariduslikule võimendamisele suunatud kahepoolseid arengukoostöö projekte Afganistanis, Gruusias, Moldovas ja Ukrainas. Välisministeeriumi arengukoostöö andmebaas võimaldab pidada naistele mõeldud projektide kohta eraldi arvestust ning rakendada projektides soolist aspekti. Ülevaateperioodi projektid on:

Afganistanis:

- Naiste õiguste ja sotsiaalse kaasatuse edendamiseks naistele korraldatud festivalipäev Kabulis („Sound Central Festival: Women's Day“). Projekti viis ellu Argus Playworks Ltd. perioodil 30.09–10.10.2012. Projekti maksumus oli 5506 eurot.

¹⁰ Consolidated Appeals Process.

¹¹ World Food Programme.

¹² United Nations Relief and Works Agency.

Gruusias:

- Aluse loomine lähisuhtevägivalla probleemidega tegelemiseks Gruusias. Projekti viib perioodil 01.09.2012–28.02.2014 ellu Sisekaitseakadeemia. Projekti maksumus on 99 598 eurot.
- Peresuhetes nõrgema poole õiguste tõhusam kaitse Gruusia kohtutes (perevägivalla vastane tegevus). Projekti viib ellu Forum Academicum Internationes Roela MTÜ perioodil 01.10.2012 - 31.05.2013. Projekti maksumus on 14 615 eurot.
- Tähelepanu juhtimine naiste õigustele ja nendega seotud vajakajäämistele Gruusias („Women’s Rights-Art in Action“). Projekti viib ellu Women’s Fund in Georgia perioodil 10.01.-10.04.2013. Projekti maksumus on 6 400 eurot.

Moldovas:

- Telefonipõhise esmatasandi tervishoiu nõustamise käivitamine. Projekti eesmärk on ette valmistada ja katsetada telefonipõhist esmatasandi meditsiin nõustamist Chişinău elanikele Moldovas, mis põhineb Eestis 2005. aastast toimival perearsti nõuandetelefonil 1220. Kui projekt osutub edukaks, on kavas teenust laiendada kogu Moldova elanikkonnale. Projekti maksumus on 43 896 eurot.
- Noorte reproduktiiv- ja seksuaaltervisealaste nõustamisteenuste ja seksuaalharidusalase pädevuse ja võimekuse tõstmine. Projekti maksumus on 26 371 eurot.
- Peresuhetes nõrgema poole õiguste tõhusam kaitse Moldova kohtutes (perevägivalla vastane tegevus). Projekti viib ellu Forum Academicum Internationes Roela MTÜ perioodil 01.10.2012 –30.09.2013. Projekti maksumus on 15 275 eurot.

Ukrainas:

- Peresuhetes nõrgema poole õiguste tõhusam kaitse Ukraina kohtutes (perevägivalla vastane tegevus). Projekti viib ellu Forum Academicum Internationes Roela MTÜ perioodil 01.10.12–30.06.13. Projekti maksumus on 14 855.00 eurot.

21. Kaitseministeeriumi valitsusalas esitas Eesti oma seisukohti res 1325 edendamiseks mitmel rahvusvahelisel kohtumisel. 17.-18.09.2012 toimus Tbilisis Gruusias NATO, EL-i, ÜRO ja Gruusia Parlamendi soolise võrdõiguslikkuse nõukogu osavõtul julgeolekusektori reformi ja sootemat käsitletud konverents („Mainstreaming Gender Perspective into Security Sector Reform“), kus Kaitseministeeriumi õigus- ja haldusküsimuste asekanstler Taimar Peterkop ettekandes res 1325 Eesti riikliku tegevuskava elluviimisest tutvustas ka uue kaitsevæeteenistuse seaduse alusel naiste ajateenistusse asumise võimalusi.

B. Riiklikul tasemel

22. MTÜ Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus jätkas riigisisesele auditooriumile soolise võrdõiguslikkuse temaatika avamist ÜRO aastatuhande eesmärkide kaudu. Teema tutvustamiseks on koostatud brošüür. Regulaarselt osaletakse inimõiguste ümarlaua tegevuses, eri ümarlaudu korraldati ka ise. Esiletõstu väärrib teema „Naised rahvuslikus julgeolekus“ edendamine koostöös Eesti juurtega USA erukindrali Tiiu Keraga.

23. 2012. aastal jätkus Välisministeeriumi koostöö MTÜ Mondoga naiste ja laste toetamise virtuaalse eraannetuskeskkonna <http://muudamaailma.ee/kingitused/> ülesehitamisel. Keskkonna kaudu saavad Eesti elanikud vabatahtlike annetustega aidata Afganistani, Ghana, Keenia ja

Uganda naise ja lapse. Näiteks oli Afganistani toetuseks oktoobriks 2012 laekunud eraannetusi 30 inimeselt summas 1072 eurot, mille põhjal tuleb tunnistada, et annetuskeskond ei ole loodetud populaarsust saavutanud (süsteemi loomiseks ja reklaamimiseks kulunud summa ületab mitu korda annetustega kogutud summa). Positiivse poole pealt saab aga sama projekti raames välja tuua, et Afganistanis:

- jagati 2000 lapsele Glowani Sai, Tewtash ja Sorkh Shahr algkoolides Dare Souf piirkonnas Samangani provintsis koolipakid;
- jagati 135 lapsele Fatima Zahra koolis Jalalabadis koolipakid;
- jagati koolitustel osalenud naistele 30 õmblusmasinat;
- jagati koolitusel osalenud inimestele 36 emast kitse (aprill 2012) ja 25 emast kitsetalle (august 2012);
- anti koolitoetust 135 Fatima Zahra kooli lapsele.

24. Praktiliste koostööprojektidega seonduvalt tasub MTÜ Mondo, Euroopa vabühenduste võrgustiku ENNA, Euroopa Komisjoni ja Välisministeeriumi koostööst välja tuua Afganistani aseministri Palwasha Kakari Eesti visiidi ajal toimunud seminari „Naised, julgeolek ja majanduslik areng Afganistani maapiirkondades“ (30.04.2012). Seminar andis võimaluse koos ekspertidega nii riiklikust, akadeemilisest kui ka vabasektorist arutada naiste olukorda ja osalust üleminekuperioodil Afganistanis, keskendudes maapiirkondade naiste majanduslikule toimetulekule ja inimõigustele julgeoleku kontekstis ning pakkudes näiteid naiste kaasamisest kohalikul ja riiklikul tasandil (<http://mondo.org.ee/seminar/>).

III. Soolaste teadmistega ekspertide arvu tõstmine ja väljaõpetamine ning laiem teadlikkuse tõstmine naiste, rahu ja julgeoleku alal rahu ja julgeolekuga seotud struktuurides

A. Rahvusvaheliste organisatsioonide tasemel

25. Res 1325 põhimõtete käsitlemine operatsioonide ja missioonide kontekstis rahvusvaheliste organisatsioonide aruteludes ei ole olnud prioriteet ja kohtumistel on teemal peatunud põgusalt. EL-i ja NATO operatsioonides, eelkõige juhtimistasandil, on aga soolise aspekti teema kasvava tähtsusega ning sellest teadlikkuse suurendamist on vaja endistviisi toetada. Sel eesmärgil osalesid Eesti eksperdid NATO aruteludes, pooldades res-ga 1325 tegeleva alliansi eriesindaja (Norra riiklik panus) ametisse nimetamist. Lisaks otsustas Eesti toetada rahaliselt 2012. aasta lõpus alustatud res 1325 aspektide analüüsimist NATO operatsioonides (juhtriik Rootsi). Raha eraldatakse 2013. aasta kestel.

26. Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) koordineerimisbüroo tegevuskava raames jätkus rahvusvahelistel tsiviilmissioonidel, rahvusvaheliste organisatsioonide teenistuses ja pikaajalistes välislähetustes viibivatele PPA ametnikele¹³ res 1325 põhimõtete tutvustamine. Välisministeeriumi korraldatav missiooneelne koolitus sisaldab ka sooteadmiste täiendamist. Õppe maht sõltub missiooni iseloomust ja kohalikest oludest. PPA osaleb ka Põhjala-Baltimaade ametkondliku naisvõrgustiku tegevuses, selle esinaine on 2013. aastal Eestist.

¹³ 31.12.2012 seisuga oli Välisministeeriumi teenistuses 18 tsiviileksperti: NATO Training Mission Afghanistan (NTM-A) raames neli PPA teenistajat (50% naised), EUPOL Afghanistan missioonil kaks Päästeameti ja kaks PPA eksperti (üks naine), EUMM Georgia missioonil 4 PPA eksperti ja EULEX Kosovo missioonil 5 PPA eksperti. Lisaks üks ekspert (naine) Euroopa Liidu tsiviiloperatsioonide planeerimise ja läbiviimise teenistuses. Lisaks kaks sideohvitseri Euroopolis ja üks Interpoli sideohvitser Euroopolis.

B. Riiklikul tasemel

27. Sooekspertide arvu suurendamine ja nende väljaõpetamine ei ole Eestis eraldiseisev tegevus, vaid põimitud mitme ametiasutuse põhitegevustesse. Kuna asjakohase teadlikkuse suurendamine on otseselt seotud üldise kooliharidusega, siis Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) tegevusvaldkonnas käsitletakse julgeoleku (sh res 1325) ning soolise võrdõiguslikkuse teemat läbivalt Eesti haridussüsteemi kõikides kooliastmetes. See on oluliseks osaks lastele demokraatiahariduse ja kodanikuteadmiste edasiandmisel ning noorte sotsiaalses ning ühiskondlikus sidustamises. Soolaste teadmistega ekspertide arvu suurendamine ja nende koolitamine sisaldub ka Politsei- ja Piirivalveameti, samuti Kaitseministeeriumi ning Siseministeeriumi ja nende haldusala asutuste, näiteks Sisekaitseakadeemia tegevustes. Res 1325 eesmärgid ning Eesti ja rahvusvahelise tasandi praktiliste tegevuste tutvustus on Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste ning Balti Kaitsekolledži kursuste osaks, samuti käsitletakse teemat kõrgematel riigikaitsekursustel.

28. HTM oli res 1325 ja seonduvate haridusaspektide edendamisel 2012. aastal aktiivne, kaasvastutades nende naiste, rahu ja julgeoleku teemaliste infomaterjalide koostamise ja levitamise eest, mis on mõeldud kasutamiseks gümnaasiumi riigikaitse ja ühiskonnaõpetuse tundides.

- Genfi konventsiooniga seotud teemasid käsitletakse jätkuvalt üldhariduskoolides.
- Ajaloõpetuses on olulisel kohal rahukasvatuse teema: vaadeldakse, kuidas sõjad muudavad inimeste arusaamu humanitaarõiguse valdkonnas, Punase Risti teket ja relvastuse keelustamisega seonduvat.
- Ühiskonnaõpetuses käsitletakse inimeste õigusi ja kohustusi, inimõiguste ja humanitaarõiguse seoseid ning pagulaste ja ümberasumise teemat.
- Loodusteadustes käsitletakse kriiside mõju keskkonnale ja rahvastikuprotsessidele.
- Rahvusvahelist humanitaarõigust ja arengukoostööd käsitletakse kohustuslike teemadena ühiskonnaõpetuse aines (gümnaasiumiastmes), samuti vaadeldakse neid teemasid õpetajate täienduskoolitusel. Rahvusvahelist humanitaarõigust pakutakse ka eraldi valikainena.
- Soolise võrdõiguslikkuse teemat (stereotüübid) käsitletakse ühiskonnaõpetuses kõikides kooliastmetes. Teema on Eesti õppekavades käsitletud laiapindselt ning seda arutatakse ka õpetajate täienduskoolitustel. Sooline võrdõiguslikkus on eraldi nimetatud gümnaasiumi riiklikus õppekavas (§ 2 lõige 3)¹⁴.

Nimetatud õppekavade koostamisel on arvestatud nii riiklike strateegiate kui ka rahvusvaheliste dokumentide põhimõtteid.

29. Alates 2006. aastast viivad HTM ning Eesti Punase Risti ja Rahvusvahelise Punase Risti Komitee ellu haridusprogrammi „Avastades humanitaarõigust“, mille peamine eesmärk on kujundada noortes vastutustunnet, et nad peaksid lugu elust ja inimväärikusest. Programmi koordineerimine on üle antud MTÜ Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetuse Seltsile ning koordinaatoriks on Hugo Treffneri Gümnaasiumi ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Aare Ristikivi. HTM toetab mitmekülgset valikut programmi rakendamiseks vajalikke tegevusi (õppematerjalide tõlkimine ja toimetamine, koolitused jms).

¹⁴ Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad kinnitas Vabariigi Valitsus 28. jaanuaril 2010.

- Õppematerjal (koostajad Aare Ristikivi ning Annika Talvar (Sisekaitseakadeemia õppejõud)) käsitletakse nii ajaloolisi kui ka tänapäevasündmusi, et anda õpilastele ettekujutus, kuidas humanitaarõiguse rakendamisega saab vähendada sõjakoledusi ja sõjategevusega mitteseotud inimeste kannatusi eesmärgiga kujundada noortes vastutustunnet ning lugupidamist elu ja inimväärikuse vastu. Teema avatakse õpilasele arutelude ja relvakonfliktis osalenute mälestuste kaudu. Õppematerjal on kättesaadav nii paberandjal kui ka elektroonilise versioonina Eesti Punase Risti kodulehel <http://www.redcross.ee/et/info.html>.
- 2012. aasta kevadel toimus teist korda õpilastööde konkurs, et selgitada välja 2012. aastal rahvusvahelisse „Avastades humanitaarõigust“ teemalisse noortelaagrisse sõitjad. Õpilastel paluti kirjeldada oma tegevust vabatahtlikuna. Laekunud töid hindasid koolitajad ning Eesti Punase Risti Komitee ning HTM-i esindajad. Konkursi tulemusena lendasid 6.-10.09.2012 Makedoonias toimunud laagrisse õpetaja Evelin Tiiter ja õpilased Mariliis Tiiter (mõlemad Kadrina Keskkoolist) ja Karmen Koit Tallinna 32. Keskkoolist.
- 23.-24.08.2012 osalesid Eesti esindajatena humanitaarõiguse piirkondlikul kohtumisel Zagrebis Horvaatias projekti koordinaator Aare Ristikivi, Eesti Punase Risti esindaja Indrek Simisker ja HTM-i esindaja Siiri Lepasaar. Eesti esindajad tutvustasid humanitaarhariduse hetkeseisu Eestis ja osalesid aruteludes projekti tuleviku üle.

30. Võib väita, et aastatega on tekkinud tugev alusbaas oma ekspertidest, kellega koostöös on võimalik edukalt ellu viia „õpetajalt õpetajale“ koolitusi.

- Oktoobris 2012 toimus järjekorras neljas õpetajate koolitus „Avastades humanitaarõigust“ õppematerjali tutvustamiseks Eestis. Tartus toimunud koolitus oli eeskätt ette nähtud Lõuna-Eesti õpetajatele, kuid kohale tuldi üle Eesti. Osalejaid oli kokku 33. Koolitajateks olid Maja Andric (Rahvusvahelise Punase Risti Komitee) ning Eesti õpetajad-ekspertid Indrek Simisker, Inga Zemit, Indrek Riigor, Aare Ristikivi, Ege Lepa ja Madis Somelar.
- Novembris 2012 toimus Tallinnas esimene koolitus vene õppekeelega koolide õpetajatele. Osalejaid oli 12, koolitajateks I. Simisker, A. Ristikivi, E. Lepa ja I. Riigor.

2012. aasta koolitustel osalenud said kaasa õppematerjali „Avastades humanitaarõigust“. Jõudumööda on seda jagatud ka varasematel koolitustel osalenutele. Pidevalt on parandatud humanitaarõiguse materjale ning välja töötatud Eesti näiteid.

31. Humanitaarõiguse olulisuse teadvustamisele aitab kindlasti kaasa teema lisamine 2012/2013 üleriigilise ühiskonnaõpetuse olümpiaadi teemaringi. Olümpiaadist võtab osa umbes 700 õpilast üle Eesti.

32. Kaitseministeeriumi res 1325 tegevussuundadest tuleb esile tuua inimõiguste temaatikaga tegeleva kontaktisiku nimetamine. Tema vastutusalasasse kuuluvad ka res-ga 1325 seotud valdkonnad, nagu naiste õigused, naistevastane vägivald, sooline võrdõiguslikkus jms. Samuti tuleb esile tuua naiste rolli rahu ja julgeoleku tagamisel käsitlevate avaliku arvamuse uuringute korraldamist.

- 2012. aasta lõpus korraldasid Kaitseministeerium ja Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus uuringu „Suhtumine kaitseväeteenistusse ja Kaitseväe maine Eesti gümnaasiumiõpilaste hulgas“, mille eesmärk oli saada ülevaade kooli lõpetavate noormeeste ja neidude suhtumisest ajateenistusse ning kutselise kaitseväelase ametisse. Uuring toob välja naiste suhtumise kaitseväeteenistusse ning sisaldab nende meetmete analüüsi, mis võiksid

suurendada naiste osalust Kaitseväes ja rahvusvahelistel missioonidel. Uuringu sihtrühm oli ajateenistust läbida soovivad neid. Uuringu lõplikud tulemused selguvad 2013. aasta juunis.

- Kuuendat aastat järjest viidi läbi uuring „Arvamused Eesti Kaitseväest enne ja pärast ajateenistust“, mille raames uuriti 2012. aasta novembris 2013. aastal gümnaasiume ja kutsekoole lõpetavate neidude arvamusi. Selgus, et 7% neist oleks kindlasti ise huvitatud ajateenistuse läbimisest ja võib-olla sooviks seda teha umbes veerand neidudest. 54% arvas, et naised võiksid ajateenistuse läbida soovi korral, kuid eraldi programmi järgi; noormeestega samu tingimusi pooldas 31% ning 1% arvas, et see võiks olla kohustuslik.
- Kaks korda aastas toimivas avaliku arvamuse uuringus riigikaitse kohta küsitakse elanikkonna arvamust ka naiste osalemise kohta ajateenistuses. 2012. aasta oktoobris korraldatud küsitluse järgi arvas ligi 2/3 elanikest, et naised võiksid soovi korral ajateenistuse läbida, sealhulgas 43% hinnangul peaksid nad seda tegema eraldi programmi järgi. 22% peab vajalikuks, et tingimused oleksid noormeestega samad. Ligi kolmandik (29%) arvab, et naised ei peaks ajateenistuses osalema. Võrreldes kahe aasta taguste vastustega viimaste vastajate osakaal on veidi langenud, mis näitab, et naiste ajateenistusse suhtutakse üha soosivamalt.

33. Kaitseministeeriumi vastutusala – julgeoleku ning riigikaitse – vaatenurgast ei olnud 2012. aastal ohvitseride ja allohvitseride üldkoolituses res 1325 ega sootemaatika aspektide käsitlemine väljaõppe osa. Mõne teema all sellekohast väljaõpet siiski antakse, näiteks õigus- ja kultuurialase väljaõppe raames ning missiooneelses konfliktipiirkonna kultuurikonteksti alases koolituses võetakse vaatluse alla inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse, humanitaarõiguse, naistevastase vägivalda ja inimkaubitsemise teema. Soolisi aspekte selgitavate koolituste pakkumised võttis Kaitseväge aga aktiivselt vastu ning võimalusel ka osales. Tavapäraselt jätkati res 1325 temaatika laia käsitlemist gümnaasiumiastmes ning kutsekoolides, kõrgematel riigikaitsekursustel, ohvitseride ja allohvitseride koolituses ja missiooneelses väljaõppes, Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste ning Balti Kaitsekolledži kursustel.

- 2012. aastal ilmus uus riigikaitseõpik gümnaasiumitele ja kutseõppeasutustele, milles on vaadeldud ka naiste rolli sõdades, Kaitseväe nais- ja noorteorganisatsioon ning uue kaitseväeteenistuse seadusega naistele antud võimalust võtta pärast ajateenistust vabatahtlikult kaitseväeteenistuskohustus, astuda ajateenistusse ning osaleda õppekogunemistel. Õpiku valmimine võimaldab teemale suuremat tähelepanu juhtida nii gümnaasiumi riigikaitse kui ka ühiskonnaõpetuse tundides.
- Kaks korda aastas Kaitseministeeriumi korraldatavatel kõrgematel riigikaitsekursustel, kus osalevad Riigikogu liikmed, kõrgemad riigiametnikud ja sõjaväelased, omavalitsuste, äriettevõtete ja ühiskondlike organisatsioonide liidrid, ajakirjanikud, usu- ja kultuuritegelased jt, käsitletakse ka naiste rolli rahu ja julgeoleku tagamisel. 2012. aasta oktoobris pidas kursustel loengu Eesti suursaadik ÜRO juures Margus Kolga, kes rääkis ÜRO rollist rahu ja julgeoleku tagamisel. Aprillis rääkis Inimõiguste Instituudi juhataja Mart Nutt inimõigustest ja julgeolekust. Kursustel on vaadeldud kodanike, sealhulgas naiste rolli riigikaitstes vabatahtlikkuse ja kaitsetahte suurendamise kaudu.
- Otseselt res 1325 temaatikat käsitlev Kaitseväge väljaõppe käsiraamat puudub ning spetsiifilist soolise võrdõiguslikkuse alast koolitust sõjaväelise väljaõppe raames läbi ei viida. Kaitseväge Ühendatud Õppeasutustes (KVÜÕA) keskendutakse peamiselt rahvusvahelisele õigusele ja relvakonfliktioigusele, põgusalt käsitletakse ka inimõiguste olemust ning keskseid subjektiivseid õigusi.
- Balti Kaitsekolledžis tutvustatakse res 1325 eesmärke ning Eesti ja rahvusvahelise tasandi tegevusi eri kursustel. Rahvusvahelise õppeasutusena pakub kolledž ingliskeelseid

õppemooduleid või allmooduleid sellistel teemadel nagu inimõigused, rahvusvaheline humanitaarõigus, naistevastane vägivald ja inimkaubandus.

- Missiooneelsesel väljaõppel antakse Afganistani lähetatavatele kaitseväelastele teadmisi ka kohalikust kultuurist, tavadest ja kommetest, sealhulgas naiste rollist. Sooküsimuste käsitlemisel on väljaõppes põhirõhk kohalikel tavadel ja reeglitel suhtluses kohalike naistega: kuidas käituda, kui seltskonnas viibivad naised, millal ja kuidas võib naisi kõnetada jne. Tulenevalt Eesti kontingendi ülesannetest Afganistanis tagada vastutuspiirkonna üldine turvalisus ei ole peetud tarvilikuks anda kaitseväelastele naiste õiguste riive kindlakstegemise koolitust, kuna see ei kuulu Eesti kaitseväelaste otseste kohustuste ja tööülesannete hulka. Tulevikku vaadates peaks seksuaalse kuritarvitamise, sealhulgas sõduritepoolse, alaste koolituste läbiviimisvajadusi missioonispetsiifiliselt analüüsima.

34. Üle-eestilise vabatahtliku naisi koondava organisatsioonina aitab Naiskodukaitse kaasa kaitsetahte kasvatamisele ning toetab naiste ühiskondlikku aktiivsust ja nende sotsiaalsete oskuste arengut. Eesmärgiga suurendada iseenda, lähedaste ja laiemalt kogu rahva turvalisust koolitab Naiskodukaitse oma vabatahtlikke liikmeid, vanemaid kodutütred ning organisatsiooni mittekuuluvaid isikuid esmaabi põhiteadmiste alal, samuti viiakse läbi igapäevaturvalisuse kursust, mille tulemusena paraneb nii Naiskodukaitse liikmete kui ka kogu elanikkonna toimetulek ohutu keskkonna loomisel ja riskiolukordade ennetamisel. Kodanike harimise ja isamaaliste traditsioonide hoidmisega annab Naiskodukaitse oma panuse Kaitseliidu riigikaitseliste eesmärkide saavutamisse ja laiemasse ühiskonna arengusse. Naiskodukaitseesse kuulub 2012. aasta esimese poolaasta seisuga 1768 naist ja Kodutütardesse 3513 tütarlast. Kokku moodustavad Naiskodukaitse ja Kodutütarde liikmed Kaitseliidu liikmeskonnast ligi 24%. Lisaks tuleb mainida, et kodutütred on arvuliselt isegi rohkem kui noorkotkaid, mis näitab riigikaitse suurt populaarsust tütarlaste seas.

- Riigisiseses koostöös korraldasid Naiskodukaitse, Eesti Politsei Naisühendus ja Sisekaitseakadeemia teist aastat järjest ühisürituse „Naistelt naistele“ (11.03.2012). Perepäeva eesmärkideks oli tutvustada naistele võimalusi, kuidas suurendada enda ja oma lähedaste turvalisust, pakkuda võimalust õppida uusi teadmisi ja oskusi, propageerida kodanikualgatust ning avardada inimeste teadlikkust naiste võimalustest ja ülesannetest jõustruktuurides. Vabatahtlikkuse alusel korraldatud perepäeva kõik tulud annetati Eesti Naiste Varjupaikade Liidule vägivalda kogenud naiste tugitelefoni toetuseks. (<http://www.naistepaev.ee>). Heategevuslik perepäev korraldatakse ka 2013. aasta märtsis.
- Kohalikul tasandil on vabatahtlikud naiskodukaitsjad omaalgatuslikult korraldanud heategevuslikke loteriisid, millest saadud tuludega toetatakse kohalikke naiste varjupaikaid.
- Mõnes Naiskodukaitse piirkonnas viiakse läbi kriisiabi koolitusi.

35. Eesti Kaitseväge res 1325 rakendamise seonduvad eesmärgid – tagada sooline võrdõiguslikkus riigisisestel konkurssidel rahu ja julgeolekuga seotud ametikohtadel, tagada naissoost missioonilviibijate võrdne kohtlemine, paremini mõista ja aidata lahendada missioonipiirkonna naissoost elanikkonna probleeme ning pöörata eritählepanu naiste kaasamisele rahu saavutamisele – saavutati 2012. aastal sel moel, et naiskaitseväelastel on võimalus teenida operatsioonidel nii erialaekspertidena kui ka tavaüksuste koosseisus. Eesti välismissioonidel osalejad järgivad rahvusvaheliste missioonide käitumiskoodekseid ning selle kohustuse täitmise järelevalve on missiooni juhtimistasandil tagatud. Reeglite rikkumise tuvastamisel tehakse vajalikud uurimistoimingud.

36. Kaitseväeteenistuses olevatele naistele ei korraldatud 2012. aastal eraldi koolitusi suunitlusega suurendada nende võimalusi osaleda rahvusvahelistel missioonidel. Lähtuvalt erialasest ja sõjaväelisest väljaõppest saavad tegevteenistuses olevad naised välismissioonidel osaleda võrdsetel alustel meestega. Keskmiselt on missiooni rotatsioonis 3-5 naissoost isikut peamiselt kas staabiohvitseride ametikohtadel või toetavates funktsioonides, nagu avalikud suhted ja meditsiin.
37. Siseministeeriumi ja PPA eksperdid osalesid 2012. aastal Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IOM¹⁵) käsiraamatu „Päritoluriik ja turvaline kolmas riik“ koostamisel. Selles käsitletakse muude küsimuste seas soolise tagakiusamise aspekte varjupaigamenetluse läbiviimisel. Soolise võrdõiguslikkuse teemat vaadeldakse PPA varjupaigataotlejate koolituste raames. Lisaks osalesid PPA töötajad soolise tasakaalu teemalises konverentsil ja soolise võrdõiguslikkuse koolitusel (2 töötajat).
38. Sotsiaalministeerium tegeles igapäevaselt soolise võrdõiguslikkuse edendamise ning naistevastase vägivalla vähendamisega. 2012. aastal korraldas Sotsiaalministeerium koos PPA-ga 4 võrgustikukoolitust perevägivalla teemadel (Paides, Jõhvis, Valgas, Tallinnas) ning 2013. aastaks on planeeritud 6 samalaadset koolitust. Samuti koolitati kohtunikke ja prokuröre, suure huvi tõttu selliste koolituste vastu neid 2013. aastal jätkatakse.
39. 2012. aastal rahastas Sotsiaalministeerium naiste varjupaiku Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu ning see jätkub 2013. aastal. Eesmärgiga töötada välja skeem naiste varjupaikade jätkusuutlikumaks rahastamiseks koguneb 2013. aastal vastav tööühm.
40. Sotsiaalministeeriumi projektitaotlus naistevastase ja perevägivalla ning inimkaubanduse teemade arendamise Norra-poolseks finantseerimiseks rahuldati 2012. aastal ning tegevusi (teavituskampaaniad, teenuste arendamine, ennetustöö, koolitused jm) hakatakse ellu viima 2013. aastal. Projektid kestavad 2015. aasta lõpuni, programmi ametlik lõpp on 2016. aastal.
41. Väga aktiivne on res 1325 ja Eesti tegevuskava eesmärkide tutvustamisel ning üldise teadlikkuse ja toetuse suurendamisel nii rahvusvahelisel tasandil kui ka Eestis olnud Eesti NATO Ühing. Tulenevalt koostööst rahvusvaheliste organisatsioonidega, ennekõike NATO-ga, on järjepidevalt rõhutatud res 1325 temaatika olulisust ning asjakohaste resolutsioonide rakendamise tähtsust. Toetudes Eesti rahvusvahelisele tegevusele on ühing soodustanud eksperttasemel koostööd ja infovahetust ning naiste, rahu ja julgeoleku teema järjepidevat käsitlemist rahvusvahelises suhtlemises. Lisaks on ühing riigisisest soodustanud res 1325 teema tutvustamist ning infovahetust asjaomaste riigiasutuste ja vabaihenduste vahel.
42. Eesti NATO Ühingu 2012. aasta tegevustest võib välja tuua naiste ja julgeoleku temaatilised seminarid ning ümarlauad, kus käsitleti viimasel kahel aastal kolmes rahvusvahelises organisatsioonis – Euroopa Liit, NATO ja ÜRO – vastu võetud res 1325 rakendamise juhiste praktilisuse tagasisidestamist. Eesmärgi täitmiseks arutleti teemal, kas need juhised on praktikas kasutatavad. Kuigi juhiste kasutusaeg on olnud võrdlemisi lühike, eeldati, et missioonidel osalenud oskavad hinnata, kuidas juhiseid on olnud võimalik järgida. Samuti oli projekti

¹⁵ International Organization for Migration.

eesmärgiks, et pärast kogemuste vahetamist saaksid osalejad jagada saadud teavet oma institutsioonides. Ürituste eesmärgina nähti teadlikkuse kasvu ja senise töö tõhustamist Eestis.

- Juulini 2012 kestis septembris 2011 alanud arengukoostöö projekt Gruusias „Heade kodanike kool“. Peale hea kodaniku põhimõtete kajastatakse selles ka võrdõiguslikkuse põhimõtteid ning lähtudes Eesti kahepoolsest arengukoostööst Gruusiaga on projekti planeerimisel ja elluviimisel arvestatud soomõju ning pööratakse eritähelepanu naiste reproduktiivtervist käsitlevale infole. Nimetatud temaatika edasiseks kajastamiseks oleks tulevikus vajalik koostada inimkaubandust, seksuaalkuritegusid ja muid samalaadseid nähtusi selgitavaid infomaterjale.
- Seminar „Naised ja julgeolek“ (30. oktoober 2012), mida rahastas Välisministeerium ja kus osales 40 inimest mitmest eluvaldkonnast nii era- ja avalikust kui ka vabasektorist. Seminaril käsitleti naiste rolli julgeolekus ning selle parandamise võimalusi seoses res 1325 rakendamisega. Et hinnata res 1325 rakendamise juhiseid ja nende praktilisust ning anda sellekohast tagasisidet, kutsuti esinema kirjanik Imbi Paju, kes on kirjutanud dokumentaalteose „Soome lahe õed“, mis käsitleb teemat mineviku aspektidest lähtuvalt. Eri vaatenurki olevikust lisasid Riigikogu liige Sven Mikser ning militaarsfäärist andis täiendust kaptenmajor Ingrid Mühlning.
- Arutelu „Naiste roll diplomaatias ja julgeolekus“ (27. november 2012), mida rahastas Välisministeerium. Osalejaid oli 10. Kitsas diskussiooniringis tekkis küsimus, miks on Eesti Maailma Majandusfoorumi koostatavas riikide soolise võrdsuse tabelis võrdõiguslikkuse poolest alles 60. kohal. Läbivaks teemaks kerkis sookvootide vajalikkus Eesti ühiskonnas.
- 2013. aastal seminaride sari jätkub nelja aruteluga teemal „Naised, julgeolek ja tänapäeva maailm“ (igapähele 15 osalejat) ning projektiga „Riigikaitse alused“, millega soovitakse esile tuua Naiskodukaitse rolli naiste osalemisel julgeolekus ning Kaitseväes. Projekt koosneb kahest osast: koostöös Naiskodukaitsega korraldatav koolitus ning Kaitseväge tutvustav laager. Projekt on ette nähtud keskkoolilõpilastele eesmärgiga suurendada nende teadlikkust riigikaitsest ning naiste rollist Kaitseväes.

43. ÜRO assotsiatsiooni MTÜ Tallinn Model United Nationsi (TMUN) tegevuse keskmes on noortetöö ülikoolide tasandil. Res 1325 käsitles TMUN-i korraldatud ÜRO Julgeolekunõukogu matke, mille raames toimus koostöös Välisministeeriumi ja Kaitseministeeriumiga inimõigusteemaline konverents, kus Norra diplomaat Eirik Nestås Mathisen pidas ettekande teemal „ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1325 ja seksuaalvähenemuste õigused“. Peale ettekandeid jätkus üritus ümarlaua diskussiooniga, kus arutleti ettekannetes käsitletud teemadel, sealhulgas resolutsiooni 1325 üle. 2013. aastal plaanib TMUN jätkata res 1325 käsitlemist avatud loengutel ning ÜRO IÕN-i ja Julgeolekunõukogu matketel.

44. Inimõiguste Instituut tegeleb res 1325 temaatikaga kaudselt, inimõiguste kaitse, seotuse julgeolekuga ning edendamise aspekti kaudu. Koostööd tehakse nii rahvusvahelisel tasandil (nt ICC) kui ka riigisisel (nt Kaitseministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium ja Välisministeerium). 2013. aastasse ettevaatavalt on instituudil kavas teha inimõiguslane uuring Kaitseväes, milline viimati toimus 2005. aastal, sedakorda aga juba koostöös Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskusega.

2013. aasta aprillist hakkab Kaitseressursside Amet naissoost kodanikelt vastu võtma avaldusi ajateenistuse vabatahtlikuks läbimiseks. 2012. aasta novembris tänavuste koolilõpetajate seas läbiviidud uuring näitas, et tütarlaste seas on üle ootuste suur huvi ajateenistuse vastu (kindlasti

sooviks ajateenistusse asuda seitse protsenti naissoost abiturientidest). Ajateenijate õigused ning naissoost ajateenijate lisandumine on vaid kaks konkreetset näidet, mis osutavad inimõigustealaste uuringute jätkamise vajadusele kaitseväes.

45. Omapoolse panuse res 1325 temaatika alase teadlikkuse suurendamiseks Eestis ja rahvusvaheliselt andis 2012. aastal ka Riigikogu. Res 1325 teemal esines avalikkuses aktiivselt Riigikogu naisteühenduse aseesimees ning riigikaitsekomisjoni liige Marianne Mikko.

IV. Naiste osalemisvõimaluste laiendamine rahvusvahelistel sõjalistel ja tsiviiloperatsioonidel ning naiste esindatuse suurendamine rahvusvahelistel rahu ja julgeoleku tagamisega seotud ametikohtadel

A. Rahvusvaheliste organisatsioonide tasemel

46. Eesti ja Soome välisministeerium koostöös Inimõiguste Instituudi ning ICC liikmesriikide assamblee presidendi Tiina Intelmanniga korraldasid 10.-11.09.2012 Tallinnas kõrgetasemelise seminari „10 aastat Rahvusvahelist Kriminaalkohut: fookuses on ohvrid“. Seminari avasid Eesti ja Soome välisminister. Esindatud olid eksperdid, ICC, UNDP ja rahvusvaheliste vabaihenduste esindajad üle maailma (kokku 57 osalejat). Üheks aruteluplokiks olid soopõhised kuriteod ja naiste osalus massikuritegude ohvritele makstavate reparatsioonide väljatöötamisel ja ellurakendamisel. Seminari arutelud vormusid konkreetseteks soovitusteks, mis edastati ICC liikmesriikide assamblee 11. istungjärgule. Lisainfo seminari kohta on kättesaadav <http://www.eihr.ee/icc-seminar-10-11-09-2012/>
47. Kaitseministeeriumi vastutusallas on Eesti seisukohti res 1325 ja rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonide kontekstis esitatud mitmesugustes rahvusvaheliste organisatsioonide diskussioonides, eelkõige NATO-s.

B. Riiklikul tasemel

48. Kaitseministeeriumi valitsusala 2012. aasta kõige olulisemaks saavutuseks on uue, 1. aprillil 2013 jõustuva kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) vastuvõtmine. Seaduse järgi saavad naised võtta endale kaitseväkohustuse ja asuda tegevväelasena tööle Kaitseväkke, reservis oleva isikuna võtta osa õppekogunemistest või asuda ajateenistusse. Uue seaduse kohaselt saab ajateenistusse astuda 18–27-aastane (kaasa arvatud) vähemalt põhiharidusega naissoost Eesti kodanik. Seadus näeb naissoost isikutele ette erisuse selles, et ajateenistusse tulnud naistel on õigus sellest 90 päeva jooksul loobuda. Vabatahtlikult ajateenistusse asunud noormeestel sellist õigust ei ole, sest nendel on kaitseväkohustus, naissoost isikutel seaduse kohaselt automaatset kaitseväkohustust ei ole. Sätte eesmärk on anda naistele ajateenistuse läbimise jooksul võimalus hinnata oma otsuse õigsust.
49. Naiste ajateenistusse võtmise toimingute ja neile antava väljaõppe suhtes erinevust meestega võrreldes pole. Samamoodi kui noormehed peavad ka ajateenistusse asuda soovivad naised läbima tervisekontrolli ja vastama ajateenija tervisenõuetele. Ajateenistuses olles on naisel samasugused õigused ja kohustused nagu meestel. Ajateenistuse läbinud naistel on nagu ajateenistuse läbinud meestelgi kaitseväkohustus, millest ei saa enam loobuda. Isiku andmete kandmise järel kaitseväkohustuslaste registrisse on omal soovil kaitseväkohustuse võtnud

isikul samasugused õigused ja kohustused nagu kohustuslikus korras kaitseväeteenistusse kutsutud ja tegevteenistusse asunud isikutel.

50. Kehtivate õigusaktide alusel on naistel võimalik liituda Kaitseväega ka Kaitsealiidu kaudu, mille tegevliikme sõdurioskuste baaskursust tunnustab Kaitsevägi kui naissoost isikute jaoks küllaldast väljaõpet kandideerimaks sõjaväelise juhtimise I astme kõrgharidusõppesse Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes.
51. 2012. aasta lõpu seisuga on Eesti Kaitseväes ja vabatahtlikes riigikaitseorganisatsioonides tegevteenistuses naised rivi- ja erialametikohtadel kokku 326 ehk ligi 12%. Neist 77 on ohvitserid, 221 allohvitserid ja 28 sõdurid. Kaitseväes töötab riigiametnikuna või töölepingu alusel 766 naist, kokku on Kaitseväes naised 31.12.2012 seisuga 1092 ehk 28%.
52. 2012. aastal alustas tegevväelase karjääri 16 naist täienduskursuste kaudu: 14 lõpetas erialaohvitseride baaskursuse ja kaks eriala-vanemallohvitseride kursuse. Praegu osaleb ajateenistuses lepinguliselt neli naist, kellest kolm on edukalt läbinud nooremallohvitseri kursused. 2013. aastal kutsutakse ajateenistusse 16 naist ja 2014. aastal 38 naist. Naissoost isikute vabatahtlikult ajateenistusse asumise piirarvud on kehtestatud, et tagada neile piisavas mahus olmetingimused (sh eraldiseisvad majutus- ja hügieenitingimused). Kui praktika käigus selgub, et ajateenistusse soovib asuda rohkem naised, on tulevikus võimalik taristut juurde ehitada ja piirarve suurendada.
53. Riigisiseste konkurssidega mehitatavatel rahvusvahelistel sõjalistel ja tsiviiloperatsioonidel ja -missioonidel osalemine on vabatahtlik ning kandidaate – nii mehi kui ka naisi – koheldakse võrdselt kooskõlas soolise võrdõiguslikkuse seadusega. Kaitseministeeriumi haldusala kohta saab väita, et enamikule operatsioonidele ja positsioonidele on naiste kaasamine võimalik. Praeguseks ei ole eraldi analüüsitud meetmeid, mis võimaldaksid suurendada naiste osalust rahvusvahelistel missioonidel, ega peetud vajalikuks koostada eraldi naiskandidaatide andmebaasi. Eraldi naistele mõeldud teavitus- ja värbamiskampaaniaid ei ole korraldatud, kuid seoses uue kaitseväeteenistuse seaduse rakendamisega jagas Kaitseministeerium ja Kaitsevägi asjakohast teavet meediakanalite kaudu.
54. 2012. aastal osales rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel 484 kaitseväelast, kellest 10 olid naised: 6 meedikut, 1 varustusallohvitser, 1 teavitushvitser, 1 sideallohvitser ja 1 soomukijuht. Kokku on Kaitseväe mehitatud välisoperatsioonidel osalenud 82 naist. Võib väita, et naiste kaasamises mõjutavad positsiooni ja ametikoha valikut eelkõige operatsiooni sihtriigi kultuurilised eripärad, üksusele pandud ülesanded, asjaolu, kas panustatava üksuse koosseis on Eestis nõuetekohase väljaõppega naised jmt.
55. Kuna Päästeameti päästjad on enamasti mehed, siis naised osalevad peamiselt vabatahtlikena ja Eesti päästemeeskonnas nii missioonidel (päästemeeskondades tegutsevad naised nt meditsiinalal, samuti koerajuhtidena) kui ka koolitustel. Ka päästemeeskond komplekteeritakse üldjuhul võimekuse ja vajaduse järgi ning eraldi teavitustööd naiste kaasamiseks 2012. aastal ei tehtud, küll aga tutvustas PPA enda poolt mehitatavatel missioonidel osalemise võimalusi oma töötajatele siseveebi vahendusel.